THE ISRAELITE PRESS The only Jewish Newspaper in Western Canada
ציידישע וואָרט
Office and Place of Business: Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave., R.
Published daily except Saturday and Sunday.
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA.
Subscription: $6.00 per year.
WINNIPEG — MANITOBA
Established 1910 Phones: 55 409—52 213

צו דער פראָטעסט פאַרזאַמלונג!

יעדער ווייניפּעגער איד, מאַן און פרוי, וואָס פילן זיך ווי א טייל פונם אידישן פאָלק, וועמען עס טוט ווייַ ווען אַן אנדער טייל פונם פאָלק ווערט געפּייניקט, איז אויפגעפאָדערט צו קומען צו דער מאַסן פאַרזאַמלונג אין גרויסן תלמוד תורה זאַל דעם זונטאָג אָוונט, אויסצודריקן דעם צערן און צאָרן פאַר די אכזריות'ן וואָס ווערן באַגאַנגען קעגן אונזערע ברידער אין פּוילן.

יעדער איינער וואָס פילט די אוממענשלאַכקייט און ברוטאַליטעט פון די רדיפות אויף די אידן אין פּוילן, איז אויפגעפאָדערט צו קומען צו דער זונטאָגדיקער פאַרזאַמלונג, און צוגעבן זיין אָדער איר שטים צום אויסדרוק פון פּראָטעסט קעגן די, וואָס זיינען פאַראַנטוואָרטלאַך פאַר די אכזריות'ן.

צו די רדיפות פון וועלכע דאָס דריי־מיליאָניקע פּוילישע אידן־טום האָט צו ליידן אויפן עקאָנאָמישן געביט, — רדיפות דורך וועלכע מען זוכט זיי אויסצוראָטן ביסלאַכווייז דורך הונגער אין נייט, — זיי־נען לעצטנס צוגעקומען די שרייענדיקע אָפּעגע ברוטאַליטעטן, די פּי־זיישע גוואַלדטאַטן, דורך וועלכע מען זוכט אונטערצוויילן דעם פּראָ־צעס פון גוואַלדטאַטן, דורך וועלכע מען זוכט אונטערצוויילן דעם פּראָ־צעס פון גוואַלדטאַטן, צוויאַנדיק די פאַרצווייפלטע אידן שוין צו פאַנגען די אידישע נשמות. צוויאַנדיק די פאַרצווייפלטע אידן שוין צו פאַנגען די אידישע נשמות.

און אונזער פּראָטעסט איז ניט בלויז קעגן די פּוילישע כולינגאַנעס און אנטיסעמיטן וואָס האָבן זיך באַטייליקט אין די פּיזיעש גוואַלד־טאַטן קעגן די אידן. מיר האַלטן פאַראַנטוואָרטלאַך פאַר דעם אויסראָ־טונגס קאַמף קעגן די פּוילישע רעגירונג, וועלכע האָט אַליין תמיד אָנגעפירט אזא קאָנאָמישע פּאָליטיק, וואָס זאָל באַרויבן די אידישע באַפעלקערונג פון איר עקזיסטענץ מעגלאַכקייט. און וואָס האָט באַצייגט ניט אָנגענומען קיין גענוג שטרייענגע מיטלען צו פאַר־הינדערן די אידישע באַפעלקערונג פון די פּיזיעש ברוטאַליטעט, ניט אַנ־טיסעמיטישע גופּטיקע העצעס. פּונקט ווי זי אונ־טערדריקט די אַנטיסעמיטישע גופּטיקע העצעס פון אַ־מעריקע, און ווייַ דערפאָלגרייך, וועלכע ס'איז אנטי־רעליגיונג פראָ־פאַנאַדע.

די רעגירונג האָט איינגעשטעלט איצט "אָרדענונג" אין לאַנד, זי האָט אָפּגעשטעלט די בוראָליע פון פּאַראַמאָנט, ווייל זי חיבבט עס פאַר "א הרפה פאַר א ציוניסטישן לאַנד". אָבער די אָפּעגע פאַיקאָס העצעג, מיט פּיקעטן וואָס באַוואַכן אידישע געשעפטן קיין קונים זאָלן אַריין ניט אַריין, — א העצע וואָס איז געפעלאַנגער אין פאַרניכטנדיק קער ווי פאַראַמאָנט, — דאָס איז אַפּנס פאַסיק פאַר א "ציוניסטישן לאַנד". אין דער מיינונג פון דער פּוילישער רעגירונג, ניט אין דעם, ווען דאָס איז דאָך איינגעלאַך א פאַרגעזונט און א פאַר־שטענדלעכע פון איר אייגענער פּאָליטיק פון אויסוואַרפלעך דיר אידישע באַפעלקערונג...

לאָמיר זשע פּראָטעסטירן אויב מיר האָבן ניט קיין אנדער מיטל צו ווערקן אויף דער פּוילישער רעגירונג. לאָמיר כאָטש פּרוּבירן אויפוועקן דעם געוויסן פון דער וועלט און פונם פּוילישן פאָלק גופא, וואָס דולדעט אזא גוואַלדיקן היסטאָרישן פאַרברעכן. וואָס וועט אייביק אביגאַלאָן א בלוטיקן שאַנדפלעק אויף זיין געשיכטע.

און אויב אפילו אונזערע פּראָטעסטן זאָלן זיין ארויסגעוואָרפן, קאָנען מיר סיידן ליידן און שווייגן, ניט אויסדריקנדיק אונזערע געפילן דער וויטיק, צער און צאָרן?? אויב די וועלט איז טויב און ווייל ניט הערן די בארויבטע פון די בארויבטע און פאַרגוואַלדיקטע, טאָ לאָמיר כאָטש אויסריידן זיך דאָס הארץ פאַר זיך אַליין...

זאָלן אַלע ווייניפּעגער אידן פאַראייניגן זיך דעם זונטאָג אין איין אויסגעשריי פון אַנטרוקונג און פּראָטעסט, קומט אין די מאַסן, און זאָל די פּראָטעסט פאַרזאַמלונג זיין וואָס אימפּאָזאַנטער און איינדרוקס־פולער.

צו דער פּראָטעסט פאַרזאַמלונג!

"מען מעג"

מעג א מיליטעריש שטאַרקע לאַנד אַרייַנרייסן זיך אין א שווא־כערן, אקופירן איר טעריטאָריע און באַלעבאַטעווען דאָרטן ווי ביי זיך אין דער היים?

די סאַמאָטוסן פון דער פעלקער־ליגע פאַרבאָטן עס שטריינג. איי־נגעטלאַך איז דאָך איינער פון די וויכטיקסטע צילן פון דער פעלקער־ליגע ניט צו דערלאָזן צו אזעלכע פאַלן, און צו באַשיצן די שוואַכע פעל־קער קעגן די שטאַרקע און זייערע רויבערישע אפּעטיטן.

דאָס איז אָבער אפנים בלויז אן אידעאַל, — אן אידעאַל אויף לעתיד־לבא... אין דער פּראַקטיק האָט די פעלקער־ליגע מיאוס פאַרפעלט צו דערפילן די דאָזיקע אויפגאַבע ביי יעדער גלעגענהייט, און, וואָס איז נאָך ערגער, כדי "צו פאַרהיטן איר פּנים" און צו דערווייַן אַז איר אוטאָריטעט איז ניט געדירט, הייסט זי גוט די רויבערייען, — גלייך ווי אין גוטהייסנג וואָלט מען ניט געקאָנט אויסקומען...

אָבער די קרוין פון איר דיפּלאָזיקייט האָט די פעלקער־ליגע דערגרייכט ערשט איצט, מיט יאַפּאַנס רויבערישן אָנפאַל אויף מאַנ־דשוריע. זי האָט זיך לכתחילה פאַרמאַסטן זייער גרויס, מיט ברוגז'ן, מיט שטרייענג פאַדערונגען צו יאַפּאַן און מיט דראָאונגען פון קאָנאָ־מישן באַיקאָט. געענדיגט האָט זי דערווייל מיט — א ב ק ש ח צו יאַפּאַן, זי זאָל צוריקציען אירע טרופּן פון די אקופּירטע געביטן אין מאַנדשוריע, ווען נאָר די רואיקייט פון מאַנדשוריע וועט זיין גע־דיכערט...

ווען וועט די רואיקייט זיין געזיכערט? מיר קאָנען מיט א גאַנץ גרויסער מאַס פון זיכערקייט זאָגן, אז ניט אזוי לאַנג ווי די יאַפּאַ־נעזישע טרופּן וועלן דאָרטן זיין. יאַפּאַן ווייל מאַנדשוריע ווי לעבן אויף דער וועלט. און זי וועט שוין אכטונג געבן, אז עס זאָל דאָרטן ניט ווערן צו רואיק פאַר דער צייט...

און די אונטערשטע שורה איז: מעג מען פאַרכאַפּן פרעמדע טעריטאָריעס? יאָ. מען מעג. אויב מען האָט א שטאַרקע ארמיי און דער צווייטער צד קאָן זיך ניט ווידערשטעלן.

די פעלקער־ליגע וועט דאָן צוגעבן איר הסכמה אין אפשר אויך איר ברכה!

פּוילן, די יורש'טע פון צאַריסטישן רוסלאַנד

פון מ. קאַרפּ

די ערשטע פאַר וואָכן נאָך דעם איינשטעלן פון דער וועלט מלחמה, די חדשים נאָוועמבער־דעצעמבער פון 1918 געהערן, בלי ספק, צו די ליב־טיקסטע מאָמענטן פון דער מענש־הייט. כמעט די גאַנצע וועלט, זיגער אין באַזונטע, האָט הייליק געגלויבט אין דעם שלום פאָלן לויט די פערצן וויילאַסיעע פּונקטן. די מענשהייט האָט געגלויבט אַז מען וועט אין דער היסטאָריע, אין מלחמות, אויס אונטערהדריקונ־גען פון קלאַסן, פון פעלקער, ישעיהוס נביאות וועגן משיח'ס צייטן, האַלטן אין פאַרווירקלאַכט ווערן.

ווי ס'איז יערן באַקאַנט זיינען לויי־דער אַלע האָפענונגען ניט מקיים גע־ווארן. שפּעטער האָט זיך אַרויסגעוויזן אַז ווילסאָן אַליין איז אין אָפּגאַרט גע־ווארן. די זיגער האָבן געהיים געהאַט אנדערע פּלענער און האָבן זיך מיט אַלע שייגע מליצות באַנוצט כדי צו געווינען פאַר זייער צד די עפנטלאַכע מיינונג. אָבער די ערשטע פאַר וואָכן ווייסקסטנס האָט די וועלט אין אמת'ן געגלויבט אין די אַלע שייגע מליצות.

די איינציקע פעלקער פון דער וועלט וואָס האָבן געגעבן דעם ערשטן צייכן צו צעברעכן די אילוזיע, זיינען גע־ווען די אינגוואַנער פון האַלב אויג. ווייסט איר וואָס האַלב אויג איז? איר וועט דאָס לאַנד אויף דער לאַנד־קאַרט גיט געפינען. ס'איז בחנם וואָס איר וועט דאָס זוכן, ווייל אויף דעם גלאָ־בוס האָט מען ניט. דעם שטח באַצייכנט מיין אין אנדערן געגנראַפיש באַגריף, נעמלאַך "מורה איראָפּע", דער דייטש אידישער שריפטשטעלער, קאַרל עמיל פראַנצוס, האָט אָבער דעם גלאָבוס גאַנץ אנדערש פאַרטיילט. ער לאָזט איראָפּע פאַר איראָפּע נאָר א קליינעם שטח, דאַנענען טיילט ער צו צוויי אַזי־אטישע טייל דעם גאַנצן שטח פון אייר־ראָפּע ביז אַז די דייטשע און סקאַנ־דינאַוויש מדינות . . . ניט דער אי־ראַל און דער שוואַרצער זיינען גרעניצן פון אזוי, נאָר דער באַלטי־שער ים, דער באַלטי־שער אָנדער צווישן דעם אוראַל ביז דער וויכסל אין "האַלב אויג".

אַז די האַלב אזיאטן האָבן גלייך אין נאָוועמבער־דעצעמבער באַגראָבן אַלע האָפענונגען פון דער מענשהייט קוים מיט צרות די בלוטיקע וועלט־מלחמה האָט זיך איינגעשטעלט. די מענשהייט האָט נאָך ניט גע־ענטפערט אויף אַפּצורעגן פון דעם גרויל, האָט באַלד אויף אַ גענומען מאַכ־לוראַ, ווארנטן און אנדער פאַרגאַר־טשיקעס, לויט רוסן קעגן אוקראַיִנער, אוקראַיִנער קעגן פאָלאַקן, פאָלאַקן קע־גען ליטווענער, פאָלאַקן קעגן דייטשן, פאָלאַקן קעגן אַלע, אַלע קעגן אַלע, אַלע קעגן אַלע, אַלע